

ТЕМА 1. ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПОНЯТТЯ СПОРТИВНОЇ ТА ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПЛАН

1. Основна термінологія дисципліни.
2. Класифікація спортивних та фізкультурних організацій.
3. Установчі документи клубу та його реєстрація: статут клубу, звітно-виборча конференція.
4. Основні функції та організаційна структура спортивних клубів.

1. Основна термінологія дисципліни. Термінологічний апарат спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності охоплює широкий спектр понять, що відображають сутність, закономірності та особливості цієї сфери суспільного життя. Його формування ґрунтується на багатовікових традиціях фізичного виховання, розвитку спорту та наукових дослідженнях у галузі фізичної культури.

Поняття «фізична культура» визначається як сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених суспільством для забезпечення фізичного розвитку людини, зміцнення здоров'я, формування рухових навичок і підвищення працездатності. Вона є невід'ємною частиною загальної культури людства, охоплює як масову фізичну активність, так і професійні види спортивної діяльності.

Спортивна діяльність є специфічною формою фізичної культури, що передбачає систематичну рухову активність, спрямовану на досягнення спортивних результатів, участь у змаганнях та підготовку до них. Вона включає процеси тренування, змагальну практику, методологію підготовки спортсменів та управління спортивними організаціями. Спорт поділяється на професійний, аматорський, дитячо-юнацький та адаптивний, кожен із яких має свої особливості та принципи організації.

Фізкультурно-оздоровча діяльність орієнтована на підтримку оптимального рівня фізичного здоров'я, профілактику захворювань, розвиток функціональних можливостей організму та покращення якості життя. Вона охоплює різноманітні форми рухової активності, такі як ранкова гімнастика, заняття у фітнес-клубах, рекреаційний спорт, плавання, йога, піші прогулянки та інші види фізичної активності, що не мають вираженого змагального характеру.

Термін «здоров'я» у контексті фізкультурно-оздоровчої діяльності розглядається як гармонійний стан фізичного, психічного та соціального благополуччя людини. З огляду на це, оздоровчі заходи спрямовані не лише на фізичне навантаження, а й на формування психоемоційної рівноваги, корекцію способу життя та підвищення стійкості організму до впливу негативних чинників навколишнього середовища.

Особливе значення у сучасному суспільстві набуває термін «фізична активність», який визначає будь-які рухові дії, що виконуються м'язами людини та супроводжуються витратами енергії. Вона може бути спонтанною, організованою, дозованою та спеціалізованою, залежно від мети та контексту її здійснення. Важливим є поняття «рухова активність», що є складовою фізичної активності й відображає рівень виконання специфічних рухових завдань відповідно до індивідуальних можливостей людини.

До ключових термінів цієї сфери також належить «тренувальний процес», що визначається як цілеспрямований, систематичний вплив на організм спортсмена з метою досягнення високих спортивних результатів. Він включає методику розвитку фізичних якостей, психологічну підготовку, адаптацію до змагальних навантажень і відновлювальні заходи. Важливим є поняття «періодизація тренувального процесу», що передбачає структурний розподіл підготовки на певні фази для досягнення оптимальної спортивної форми в період найважливіших змагань.

Спортивна діяльність пов'язана також із поняттям «мотивація», яке визначає сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що спонукають людину до занять спортом. Вона може мати рекреаційний, змагальний, соціальний або особистісний характер, залежно від індивідуальних потреб спортсмена чи фізично активної особи.

Термінологічні поняття у сфері спортивної та фізкультурно-оздоровчої діяльності відображають багатогранність цієї галузі, її вплив на суспільний розвиток, фізичне та психологічне здоров'я людини. Вони є фундаментом для наукового аналізу, розробки методичних підходів та ефективного управління спортивною та оздоровчою діяльністю на різних рівнях.

2. Класифікація спортивних та фізкультурних організацій. Система спортивних і фізкультурних організацій є важливою складовою суспільного життя, спрямованою на забезпечення умов для розвитку фізичної культури, масового спорту та професійної спортивної діяльності. Класифікація цих

організацій ґрунтується на різних критеріях, включаючи рівень функціонування, цільову спрямованість, організаційно-правову форму та специфіку діяльності.

За рівнем функціонування спортивні та фізкультурні організації поділяються на міжнародні, національні, регіональні та локальні. Міжнародні організації, такі як Міжнародний олімпійський комітет, Всесвітнє антидопінгове агентство, федерації з різних видів спорту, забезпечують координацію та регулювання спортивної діяльності на глобальному рівні, розробляють правила, визначають стандарти змагань і сприяють інтеграції національних систем спорту. Національні організації, до яких належать міністерства спорту, національні федерації та олімпійські комітети, здійснюють управління спортивною діяльністю у межах держави, реалізуючи державну політику у сфері фізичної культури. Регіональні та місцеві організації, зокрема спортивні клуби, школи, асоціації та центри фізичного виховання, відповідають за популяризацію фізичної активності серед населення, організацію тренувального процесу та проведення змагань.

Залежно від цільової спрямованості організації поділяються на ті, що займаються розвитком масового спорту, професійного спорту, дитячо-юнацького спорту, адаптивного спорту та спортивної науки. Фізкультурно-оздоровчі організації орієнтовані на залучення широких верств населення до активного способу життя, профілактику захворювань, реабілітаційні та рекреаційні програми. Спортивні організації професійного рівня, такі як професійні клуби, ліги та агентства, забезпечують підготовку спортсменів, їхню участь у змаганнях і комерційну діяльність у сфері спорту. Дитячо-юнацькі спортивні школи та академії спрямовані на виявлення та розвиток молодих талантів, формування майбутніх спортсменів високого рівня. Адаптивні спортивні організації підтримують фізичну активність осіб з інвалідністю, забезпечуючи спеціалізовані програми та участь у паралімпійському русі. Спортивно-наукові установи, такі як дослідницькі центри та навчальні заклади, займаються розробкою методологій підготовки спортсменів, аналізом впливу фізичних навантажень на організм і вдосконаленням спортивних технологій.

За організаційно-правовою формою спортивні та фізкультурні організації можуть бути державними, громадськими, приватними та корпоративними. Державні установи, включаючи міністерства, агентства та державні спортивні школи, діють відповідно до урядових програм і фінансуються з бюджету. Громадські організації, до яких належать федерації, асоціації та добровільні спортивні клуби, об'єднують ентузіастів фізичної культури й розвивають спорт

через членські внески, спонсорські надходження та благодійні ініціативи. Приватні організації, серед яких фітнес-центри, тренувальні академії, агентства спортивного менеджменту, працюють на комерційних засадах, надаючи послуги в сфері спортивного бізнесу. Корпоративні спортивні клуби та оздоровчі центри функціонують у межах підприємств, спрямовані на підтримку здоров'я працівників та розвиток корпоративної культури.

Окрему групу становлять спортивні федерації, які координують діяльність у певному виді спорту, розробляють нормативні документи, організовують змагання та сприяють розвитку відповідних дисциплін. Ліги та професійні асоціації забезпечують організацію комерційних чемпіонатів, контроль за діяльністю клубів, трансферну політику та залучення спонсорських контрактів.

Класифікація спортивних та фізкультурних організацій відображає різноманітність підходів до управління цією сферою, розкриває особливості кожного типу інституцій та дозволяє ефективно розподіляти ресурси, спрямовані на розвиток спорту і фізичної культури. Вона також є основою для визначення стратегій співпраці між різними рівнями спортивної діяльності, формування міжнародних і національних програм та інтеграції спорту в суспільно-економічні процеси.

3. Установчі документи клубу та його реєстрація: статут клубу, звітно-виборча конференція. Процес створення спортивного клубу передбачає дотримання правових норм, що регулюють його організаційно-правову форму, діяльність і функціонування. Основними етапами цього процесу є розробка установчих документів, їх офіційна реєстрація та проведення звітно-виборчих заходів, що визначають керівництво та стратегічний напрям розвитку клубу.

Статут є ключовим документом, що визначає правовий статус спортивного клубу, його організаційну структуру, мету діяльності, права та обов'язки членів, порядок управління, фінансові механізми та процедури ліквідації або реорганізації. Він повинен відповідати законодавству держави, у якій функціонує клуб, та враховувати особливості його діяльності. У статуті зазначаються найменування клубу, його юридична адреса, форма власності, види діяльності, порядок прийому та виходу членів, права і обов'язки засновників, механізм ухвалення рішень та внутрішньоклубне регулювання. Важливим елементом є положення про джерела фінансування, що включають членські внески, спонсорську підтримку, доходи від комерційної діяльності та державні субсидії.

Реєстрація клубу здійснюється відповідно до нормативних вимог і є офіційним підтвердженням його статусу як юридичної особи або громадського об'єднання. Процедура реєстрації включає подання відповідного пакета документів до органів державної влади, що регулюють діяльність неприбуткових або комерційних організацій. Після затвердження статуту та реєстрації клуб отримує правоздатність, що дозволяє йому укладати договори, відкривати банківські рахунки, вести фінансову та спортивну діяльність.

Звітно-виборча конференція є важливим механізмом демократичного управління клубом, що забезпечує прозорість ухвалення рішень та обрання керівних органів. Вона проводиться з метою оцінки діяльності клубу за певний період, аналізу фінансових звітів, внесення змін до статуту та визначення нових напрямів розвитку. Учасниками конференції є члени клубу або їх представники, які мають право голосу. Основними питаннями порядку денного є звіт керівництва, обрання нового складу правління, затвердження бюджету та стратегічного плану.

Процес створення та реєстрації спортивного клубу передбачає низку юридичних та організаційних процедур, спрямованих на забезпечення його ефективного функціонування. Установчі документи є правовою основою діяльності клубу, а звітно-виборчі конференції сприяють його прозорості, підзвітності та сталому розвитку.

4. Основні функції та організаційна структура спортивних клубів. Спортивні клуби виконують важливу роль у розвитку фізичної культури та спорту, забезпечуючи тренувальний процес, участь у змаганнях, популяризацію здорового способу життя та комерційну діяльність. Основні функції спортивних клубів поділяються на організаційно-управлінські, тренувально-змагальні, освітньо-виховні, фінансово-економічні та маркетингові.

Організаційно-управлінська функція полягає в координації діяльності клубу, розробці стратегічного плану розвитку, управлінні персоналом, організації роботи тренерського штабу та адмініструванні спортивних заходів. Тренувально-змагальна функція включає підготовку спортсменів, створення ефективних методик тренувань, забезпечення участі у національних та міжнародних змаганнях, а також розвиток молодіжного спорту. Освітньо-виховна функція спрямована на навчання спортсменів, виховання спортивної етики, популяризацію здорового способу життя та залучення дітей та молоді до фізичної активності.

Фінансово-економічна функція охоплює залучення фінансових ресурсів, управління бюджетом, співпрацю зі спонсорами, проведення комерційних заходів та ефективне використання коштів. Маркетингова функція передбачає формування бренду клубу, залучення вболівальників, продаж квитків, розробку рекламних кампаній та взаємодію із засобами масової інформації.

Організаційна структура спортивного клубу залежить від його рівня, напрямку діяльності та масштабу функціонування. Загалом вона включає керівні органи (президента або генерального директора, правління, виконавчий комітет), тренерський штаб, спортивний департамент, адміністративний персонал, маркетингову службу, фінансовий відділ, відділ зв'язків з громадськістю та фанатські організації.

В Україні є чимало успішних прикладів спортивних клубів, що досягли високого рівня організації та міжнародного визнання.

Футбольні клуби:

ФК «Шахтар» (Донецьк), який має розвинену інфраструктуру, успішну академію, сучасну маркетингову політику та стабільне фінансування.

ФК «Динамо» (Київ), який є не лише одним із найтитолованіших футбольних клубів України, а й важливою частиною розвитку дитячо-юнацького футболу.

ФК «Дніпро-1» (Дніпро) – порівняно молодий клуб, який швидко завоював провідні позиції в українському футболі. Він відзначається сучасним підходом до управління, активним залученням молодих талантів та співпрацею з міжнародними партнерами.

ФК «Зоря» (Луганськ) – стабільний учасник єврокубків, який має ефективну кадрову політику та успішно працює на трансферному ринку.

Баскетбольні клуби:

«Прометей» (Слобожанське), який активно розвивається на міжнародній арені та має міцну фінансову базу

«Київ-Баскет» (Київ) – один із провідних баскетбольних клубів України, який має потужну молодіжну академію, бере участь у міжнародних турнірах і забезпечує розвиток баскетболу в регіоні.

«Будівельник» (Київ) – легендарний баскетбольний клуб, який свого часу домінував у національному чемпіонаті й нині прагне повернути колишню славу, активно залучаючи спонсорів і молодих гравців.

Волейбольні клуби:

«Барком-Кажани» (Львів) – найуспішніший волейбольний клуб України останніх років, який поєднує професійний підхід до тренувального процесу з ефективною маркетинговою політикою.

«Прометей» (Кам'янське) – клуб, що демонструє високу якість гри на міжнародному рівні та активно розвиває жіночий волейбол.

Гандбольні клуби:

«Мотор» (Запоріжжя) – найсильніший гандбольний клуб України, постійний учасник Ліги чемпіонів, який має стабільну фінансову підтримку та професійну систему підготовки гравців.

«Галичанка» (Львів) – флагман українського жіночого гандболу, що виховує гравців для національної збірної та є домінуючою силою в національному чемпіонаті.

Хокейні клуби:

«Донбас» (Донецьк) – провідний хокейний клуб України, який свого часу виступав у Континентальній хокейній лізі та активно працював над розвитком молодіжного хокею.

«Кременчук» (Кременчук) – один із найсильніших клубів Української хокейної ліги, який інвестує у розвиток молодих спортсменів та має амбітні плани на майбутнє.

Бойові види спорту:

Клуб «ММА Bushido Ukraine» – один із найвідоміших клубів змішаних єдиноборств, що підготував багатьох чемпіонів міжнародного рівня.

«Колізей» (Львів) – провідний клуб у сфері кікбоксингу та тайського боксу, який сприяє розвитку бойових мистецтв в Україні.

В олімпійських видах спорту виділяється **спортивний клуб «Колос»**, що спеціалізується на підготовці спортсменів у легкій атлетиці, боротьбі та веслуванні.

Усі ці клуби демонструють ефективне управління, чітку організаційну структуру та успішну адаптацію до сучасних умов функціонування професійного спорту. Вони не лише досягають високих результатів на змаганнях, а й активно займаються популяризацією своїх видів спорту, залученням спонсорів та розвитком спортивної інфраструктури.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які особливості формування та розвитку термінології спортивної діяльності в різних історичних етапах?

2. Яким чином міжнародна спортивна термінологія впливає на національні лексичні системи?
3. Проаналізуйте етимологічні джерела спортивної термінології та їх значення для розуміння термінів.
4. Як соціокультурні фактори впливають на динаміку розвитку спортивної термінології?
5. У чому полягає різниця між варваризмами та екзотизмами у спортивній термінології?
6. Як варіюється термінологія залежно від спортивної дисципліни та рівня професіоналізму?
7. Які труднощі виникають у процесі стандартизації спортивної термінології?
8. Досліджуйте проблему багатозначності термінів у спорті та їхній вплив на професійну комунікацію.
9. Як запозичення та калькування впливають на збагачення спортивного лексикону?
10. Яку роль відіграють термінологічні словники у систематизації спортивної термінології?
11. Чим відрізняється наукова термінологія спорту від розмовної спортивної лексики?
12. Як комп'ютерні технології та штучний інтелект сприяють розвитку спортивної термінології?
13. У чому полягають основні виклики перекладу спортивної термінології на різні мови?
14. Як відбувається процес запозичення спортивних термінів з англійської мови в українську?
15. Проаналізуйте тенденції розвитку сучасної спортивної термінології та її вплив на професійну діяльність.